

Kwaliteiten werkgebieden op zorgboerderijen

Jan Hassink

Kwaliteiten werkgebieden op zorgboerderijen

Jan Hassink

© 2009 Wageningen, Plant Research International B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Plant Research International B.V.

Exemplaren van dit rapport kunnen bij de (eerste) auteur worden besteld. Bij toezending wordt een factuur toegevoegd; de kosten (incl. verzend- en administratiekosten) bedragen € 50 per exemplaar.

Dit rapport is een product van het Transforum project Green Care Amsterdam (www.transforum.nl)

Plant Research International B.V.

Adres : Droevendaalsesteeg 1, Wageningen
: Postbus 16, 6700 AA Wageningen
Tel. : 0317 – 48 60 01
Fax : 0317 – 41 80 94
E-mail : info.pri@wur.nl
Internet : www.pri.wur.nl

Inhoudsopgave

	pagina
1. Inleiding	1
2. De verschillende werkgebieden	3
2a. Werkgebied veehouderij	3
2b. Werkgebied tuinbouw	6
2c. Werkgebied Huishouden	8
2e. Werkgebied Siertuin	12
2f. Werkgebied landschapsbeheer en boomteelt	14
2g. Overige werkgebieden waar minder ervaring mee is	16
Overzicht	17

1. Inleiding

Er is een grote diversiteit aan zorgboerderijen. Geen enkele zorgboerderij is gelijk. Op een zorgboerderij kunnen verschillende werkgebieden ontwikkeld worden. Veel zorgboerderijen hebben verschillende werkgebieden. Elk werkgebied heeft specifieke werkzaamheden en kwaliteiten. Voor een zorgboerderij is het van belang voldoende variatie in werkzaamheden en kwaliteiten te ontwikkelen.

In deze notitie beschrijven we de werkzaamheden die bij verschillende werkgebieden horen, specifieke kenmerken van elk werkgebied en voorbeelden van doelstellingen waaraan werkgebieden kunnen bijdragen. De hieronder vermelde inzichten zijn gebaseerd op interviews met werkbegeleiders van de volgende zorgboerderijen en ambachtelijke projecten.

- Vijfsprong. Therapeutische leefwerksgemeenschap voor cliënten met een psychiatrische problematiek en cliënten met een verstandelijke beperking in Vorden.
- Nieuw Rijssenburg. Therapeutische leefwerksgemeenschap voor jongvolwassenen met een psychiatrische problematiek in Driebergen.
- De Hoge Born. Therapeutische werkgemeenschap voor cliënten met een psychiatrische problematiek en dagbesteding voor mensen met een verstandelijke beperking in Wageningen
- Tuinderij de Sleutelbloem. Zorgkwekerij waar dagbesteding en werktrajecten worden geboden voor mensen met psychiatrische problematiek
- Driekant. Biologische bakkerij, lunchcafé, cateringservice in Zutphen. Commerciële activiteiten worden gecombineerd met leerwerktrajecten voor mensen die (nog) geen aansluiting vinden bij de reguliere arbeidsmarkt
- Tom van Duuren. Bosbeheer en boomkwekerij

We hopen dat dit rapport behulpzaam is voor zorgboeren. Dat het hen inspireert en helpt bij het zo goed mogelijk gebruik maken van de kwaliteiten van verschillende werkgebieden. Wat in alle interviews naar voren komt is dat de kwaliteiten alleen tot hun recht komen als de boer of werkbegeleider zelf enthousiast is voor het werkgebied en dit enthousiasme kan overbrengen op de deelnemers.

2. De verschillende werkgebieden

2a. Werkgebied veehouderij

Wat houdt het werkgebied in

Activiteiten in dit werkgebied zijn; vee naar buiten doen en naar de stal brengen, stal uitmesten, jongvee en kleinvee verzorgen, water naar het weiland rijden, bestellingen doen, het maken van nieuwe omheiningen, controle van afrastering, zuring steken, potstal opstrooien, hooien.

Er is een groot verschil in karakter en werkzaamheden bij verschillende diersoorten. Hierover is in een eerder onderzoek een rapport verschenen (Hassink, 2002).

Kenmerken van landbouwhuisdieren (Hassink, 2002)

Koe	groot dier, straalt rust en warmte uit
Geit	op de mens gericht, aaibaar, maar ook eigenzinnig, springerig, onvoorspelbaar
Varken	op mens gericht, intelligent, vrolijk, geduldig
Paard	groot dier, veelzijdig dier, vluchtdier, schrikachtig
Kip	koppel kippen brengt sfeer; leuk om naar te kijken; meer op afstand
Schaap	kwetsbaar dier, niet zo aaibaar, vooral leuk vanwege de lammetjes in het voorjaar

Karakter van het werkgebied

Onberekenbaar

Specifiek van dieren is het onberekenbare, de verrassing. Deelnemers moeten de spanning leren verdragen.

Fysiek

Sommige dieren zoals koeien zijn groot, robuust. Sommige deelnemers zijn er bang voor in het begin. Er is ook veel lichamelijk werk; je loopt veel heen en weer; mensen worden er steviger door.

Appèl

Dieren doen een heel direct appèl op je. Dieren staan emotioneel dicht bij de mens dan planten. Dieren zijn ook heel fysiek. Als ze honger hebben laten ze duidelijk blijken en ook de verzorging levert direct een positieve reactie. Dieren doen ze een heel direct appèl op deelnemers om in beweging te komen.

Band en warmte

Dieren staan dicht bij de mens en hebben herkenbaar gedrag. Je krijgt er makkelijk een band mee. Met name koeien en kleinvee en jongen hebben voor veel mensen een warme uitstraling.

Vast ritme in de dag

Het werken in dit gebied is een ritmisch gebeuren gedurende de dag. In de ochtend en avond zijn er de vaste werkzaamheden en tussendoor ander werk.

Doelen die je kunt koppelen aan het werkgebied

Vertrouwen, warmte, hechting

Het contact met dieren kan veel betekenen voor mensen die het vertrouwen in de medemens kwijt zijn. Het contact met dieren kan dan een eerste stap zijn in het herstel van contacten met levende wezens. Het voordeel van dieren is dat ze niet achter je rug om over je roddelen en dat ze eerlijk zijn.

Spiegel

Tussen dieren spelen vergelijkbare processen als tussen mensen. In een kudde is een rangorde; sommige dieren worden buitengesloten. Deelnemers herkennen dit en betrekken het op hun eigen leven. Als een jongere heel druk is en een koe moet kalveren, dan is het makkelijk duidelijk te maken dat deze persoon nu even rustig moet zijn. Een mooi voorbeeld is ook hoe een boer aan een Marokkaanse jongen duidelijk maakt dat hij haantjesgedrag wel begrijpt, maar dat een haan ook verantwoordelijkheid neemt en zich haast dood vecht om de kippen te beschermen. In het werken met dieren zitten ook veel metaforen die inzicht kunnen geven in je eigen processen. Een voorbeeld is een manager die probeert de schapen naar de stal te brengen door vooruit te lopen. Dit lukt niet. Het blijkt dat dit een herkenbaar proces is.

Ontwikkelen zelfvertrouwen

Het ervaren dat je leiding geeft aan een groot dier en het dier naar je luistert, draagt bij aan eigenwaarde en zelfvertrouwen.

Verantwoordelijkheid ontwikkelen

Zeker bij kinderen en jongeren is de ervaring dat het verzorgen van dieren een prima middel is om verantwoordelijkheid te ontwikkelen. Het is heel duidelijk dat een dier verzorging nodig heeft. Door de vanzelfsprekende manier waarop in het werkgebied veehouderij duidelijk is dat je verantwoordelijkheid hebt voor een goede verzorging van de dieren, nemen deelnemers dit makkelijk over.

In beweging komen

Sommige deelnemers zijn niet vooruit te branden. Dieren reageren heel direct. Als je 's ochtends naar de varkens of kippen gaat, dan schreeuwen ze zo hard om gevoerd te worden dat je vanzelf in beweging komt.

Concentratie

Zeker het omgaan met grootvee vraagt veel concentratie. Grote dieren kunnen onverwacht reageren. Je veiligheid hangt af van voldoende concentratie bij het omgaan met grootvee.

Dierafhankelijk

Er is een grote variatie tussen de karakters van diersoorten. De ervaring is b.v. dat het contact met koeien een rustgevende werking heeft. Bij geiten of paarden kun je leren om te gaan met onverwachte situaties.

Voor welke groep lijkt dit werkgebied heel geschikt

Emotioneel beschadigde mensen

Het werkgebied lijkt heel geschikt voor deelnemers die gekwetst zijn in het contact met andere mensen en moeite hebben contacten op te bouwen. Het contact met dieren kan een eerste stap zijn.

Jongeren en kinderen

Bij deelnemers uit de jeugdzorg blijkt het verzorgen van dieren vaak een stimulans te zijn voor het ontwikkelen van verantwoordelijkheidsgevoel. Voor andere jeugdigen (met grensoverschrijdend gedrag) kunnen dieren fungeren als spiegel; verder kunnen dieren aan meer teruggetrokken jeugdigen veiligheid bieden.

Voor welke groep kan dit werkgebied problematisch zijn*Psychotisch*

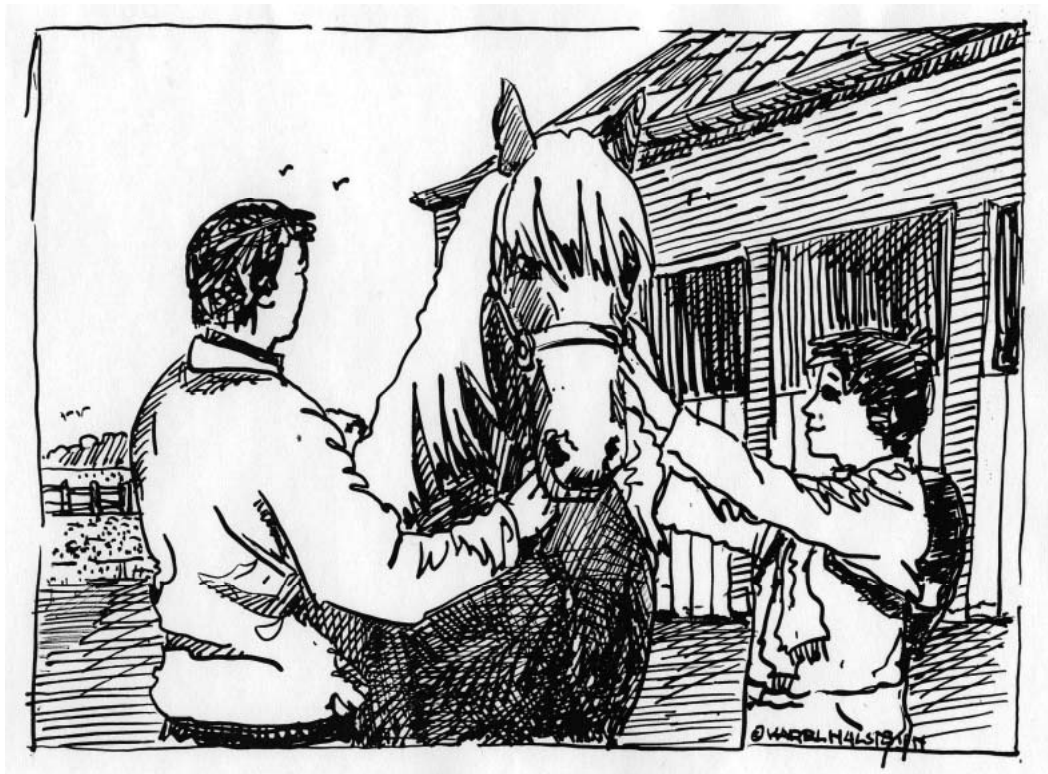
Als mensen tegen het psychotische aanzitten dan is het wellicht lastig om met dieren te werken, omdat ze te onberekenbaar zijn. Dan is de plantenwereld rustiger; deze wereld heeft meer rust en ordening en dat geeft steun.

Autisme

Het kost vaak veel tijd voor je het werkgebied kunt overzien. Voor deelnemers met autisme is dit lastig. Ze kunnen alleen goed werken met dieren als ze voldoende mee kunnen bewegen en de onvoorspelbaarheid aankunnen.

Angstig

Bij angstige mensen is het werken met grote dieren vaak te bedreigend. Het kost tijd voordat ze in dit werkgebied goed kunnen meedraaien.

2b. Werkgebied tuinbouw

Wat houdt het werkgebied in.

In dit werkgebied ben je bezig met grondbewerken, zaaien, planten, schoffelen en wieden, water geven, oogsten en verkopen van groenten, fruit, kruiden en bloemen. Je kunt in het open veld werken, in een beschutte kruidentuin of in de kas.

Karakter van het werkgebied

Ritme van de seizoenen

Je ervaart in de tuinbouw het ritme van de seizoenen. Zaaien in het voorjaar, het groeien en bloeien en het oogsten en afsterven in het najaar en winter.

Levensprocessen

Net als bij dieren zijn er veel parallellen met de eigen levensprocessen. Zo is de compostering een proces waar afgestorven plantenresten gaan broeien en worden omgevormd tot voedsel voor nieuw leven. Je kunt het zien als rottigheid in je eigen leven die moet verteren voordat er weer iets nieuws kan groeien. Soortelijke parallellen zijn er met zaaien (iets nieuws starten), snoeien (niet alles kan uitgroeien, dan verstikken de sterke loten), verzorgen (je haalt geen goede oogst als je zonder aandacht verzorgd hebt) en oogsten (hier kun je van genieten)

Veiliger

Planten doen een minder direct appèl op mensen dan dieren en zijn daarom voor veel mensen veiliger. Het verzorgen van planten vraagt net als bij dieren concentratie, maar hier gaat het meer om aandacht en niet om de eigen veiligheid te garanderen.

Diverse omgevingen

Het werken met planten is heel divers. Er is veel nauwkeurig werk zoals verspenen van zaailingen, wieden en schoffelen en fysiek werk zoals spitten.

Voorbeelden van kwaliteiten van gewassen en werkplekken

Vruchtstruiken (bessen, aardbeien en frambozen)

vrolijke kleuren, kwetsbare producten; omgeving met veel vliegende insecten

Kruiden/bloemen

geuren en kleuren, besloten ruimte,

Groenteteelt in een kas

besloten, warme ruimte, intieme werksfeer

Vollegrondsgroente

open ruimte, veel weersinvloeden

Bol- en knolgewassen

fysiek werk met de handen in de natte en koude grond

Boomteelt

beschutte omgeving

Doelen die je kunt koppelen aan dit werkgebied

Vertrouwen ontwikkelen

Je leert vertrouwen, loslaten en vooruitkijken. Als je een zaadje in de grond stopt, moet je vertrouwen hebben dat daar ooit een plant uit komt. Bij het snoeien van een boom moet je een beeld kunnen maken van hoe de boom er in de komende jaren uit gaat zien.

Ervaringen met specifieke gewassen

Concentratie verhogen	tomaten dieven
Kamille	rustgevend, maakt mensen vrolijk
Veldsla	maakt mensen vrolijk
Aardbeien	maakt mensen vrolijk

Voor welke groepen lijkt dit werkgebied heel geschikt*Depressie*

Voor mensen met een depressie kan fysiek werk, waarbij je uit je hoofd komt heel geschikt zijn. Een goede activiteit is b.v. spitten van de grond.

Voor welke groepen kan het problematisch zijn*Psychotici*

Voor mensen die tegen een psychose aanzitten lijkt met name het werken in een open veld niet geschikt. Zeker niet als er veel zon is. Dan zijn er te veel prikkels en is het beter binnen te werken in een werkgebied met veel structuur.

2c. Werkgebied Huishouden

Wat houdt het werkgebied in

Vaste werkzaamheden binnen dit werkgebied zijn koken, koffie en thee zetten, schoonmaken van de ruimtes, wassen van kleding, hand- en theedoeken.

Aard van het werkgebied

Vrouwelijk imago

Deelnemers met een psychiatrische achtergrond vinden werkgebied vaak niet leuk. Het heeft een bepaald beeld/imago. Koken en schoonmaken is vrouwelijk; het is geen echt werk en sommigen denken dat ze het niet kunnen.

Verzorgen voor de gemeenschap

Iedere dag ben je bezig om schoonheid te brengen in de omgeving. Je maakt anderen blij; je doet het voor de gemeenschap. Opruimen en schoonmaken van de omgeving heeft ook een link met innerlijke ordening. Het huishouden is ook minder productiegericht dan bv. het vee of de tuinbouw. Toch is er ook wel hectiek: om half 1 moet b.v. het eten klaar staan.

Geuren

Je zit de hele dag in de geuren van de maaltijd; veel mensen hebben daar plezier aan

Samenwerken in een kleine ruimte

Het werk gebeurt deels in een kleine ruimte, dus je moet leren om samen te werken, leren sociaal te zijn. In dit werkgebied moeten conflicten of verliefdheden uitgepraat worden.

Centraal: zichtbaar voor iedereen

In de huishouding raak je thuis in het huis. Verder kom je met iedereen in contact. Het huishouden is het centrale werkgebied. Je krijgt veel reacties van anderen; vaak complimenten. Dit draagt bij aan het zelfvertrouwen. Het is ook een werkgebied waar je je niet kunt verschuilen; je moet ook verantwoordelijkheid nemen.

Herhaling

Elke dag komen dezelfde klussen weer langs. Als iets niet lukt, kun je het de volgende dag weer proberen. Bij andere klussen kun je een start maken en het de volgende dag afmaken. Je leert ook relativeren; b.v. als je kopjes kapot laat vallen bij het dekken van de tafel, dan weet je dat je het de volgende dag kunt doen zonder ze te laten vallen.

Binnenwerk; voor ieder wat wils

Er is veel binnenwerk; dit is aangenaam bij slecht weer. Je kunt b.v. klusjes doen bij de kachel. Welke leeftijd je ook hebt, je kunt altijd meedraaien in het huishouden. Er is altijd werk voor iedereen. Meer dan in veel andere werkgebieden.

Vieren, verrassen van anderen

Het is ook een werkgebied waarin je je kunt uitleven en aandacht kunt geven aan anderen. Een goed voorbeeld is het verzorgen van verjaardagen.

Doelen die je kunt koppelen aan het werkgebied huishouden

Voor jezelf leren zorgen

Veel deelnemers met een psychiatrische achtergrond zorgen slecht voor zichzelf. In het werkgebied huishouden leer je heel basaal voor jezelf en je omgeving te zorgen: goed eten, aandacht voor eten, schoonmaken. Je leert ook

plezier in het huishouden ervaren. Dat is voor iedereen van belang, omdat ieder zijn/haar eigen huishouden heeft of in de toekomst kan krijgen.

Verder kun je nieuwe dingen leren koken, nieuwe groenten leren kennen. Zelfvertrouwen ontwikkelen. Ook worden de zintuigen wakker gemaakt en ontstaat er mee aandacht voor de geuren van het eten en het mooi opdiene.

Leren samenwerken

Omdat je in dit werkgebied vaak in een kleine ruimte werkt, moet je wel veel aandacht besteden aan het goed samenwerken.

Omgaan met vrouwelijkheid en vrouwelijke autoriteit

Huishouden heeft een vrouwelijk imago. Klusjes doen kan een goede ingang zijn voor mannen die het moeilijk hebben met het vrouwelijke werkgebied en met name als een vrouw de baas is in dit werkgebied. .

Voor welke groep lijkt dit werkgebied heel geschikt te zijn

Depressie

Mensen met depressie hebben specifiek baat bij het huishouden. In dit werkgebied kun je met een eenvoudig klusje in een warme beschutte omgeving beginnen. Een kenmerkend voorbeeld is b.v. warm bij de kachel noten kraken. In het vervolg kunnen klusjes gedaan worden waarbij je langzaam uit je schulp kunt kruipen.

Psychotisch

Bij deelnemers die psychotisch zijn kan dit werkgebied positief werken als je maar voldoende structuur biedt. Een voorbeeld van een structuregevende activiteit is doekjes opvouwen.

Voor welke groep kan dit werkgebied problematisch zijn

Mensen die heel druk zijn

Voor hen is het vaak een lastig werkgebied omdat je in een kleine ruimte werkt en er veel drukte is.

Mensen met smetvrees

Dit is een lastige groep voor dit werkgebied. Toch kan het werkgebied ook juist een kans bieden om met de smetvrees aan de slag te gaan.

Mensen met eetstoornissen

Voor deze groep kan het huishouden heel confronterend zijn. Maar ook hier biedt het een kans om aan de eetstoornis te werken. Sommige deelnemers zijn grenzeloos met eten. Ze zijn b.v. ongeremd bij het koekjes eten. Het huishouden kan hen helpen grenzen te leren.

Traumatische ervaringen thuissituatie

Voor mensen die een heel traumatische herinnering van thuis hebben kan het huishouden te veel oproepen en is het soms goed juist wat anders te doen.

2d. Werkgebied Zuivelverwerking

Wat houdt het werkgebied in

Werkzaamheden binnen dit werkgebied zijn: kaas, kwark en yoghurt maken, melk met afvulmachine in flessen doen, etiketteren, kaas coaten en omkeren, bestellingen klaarzetten, flessen spoelen, ruimte schoonmaken, zuivel wegbrengen.

Aard van het werkgebied

Structuur, schoon en precies.

Het is heel gestructureerd werk en je moet heel schoon en precies werken.

Vaststaand ritme van werkzaamheden

Het werk is ook dwingend; op vaste tijdstippen in de week moeten vaste werkzaamheden gebeuren. Aan het begin van de week weet je precies wat er moet gebeuren.

Afgesloten, geïsoleerd

Je werkt meestal in een afgesloten, kleine ruimte. Je krijgt weinig indrukken van buiten. Er is ook weinig inloop. Daardoor ontstaat er een soort gezins sfeer. Een nieuw iemand valt direct op.

Stoom en geluid

Door de werkzaamheden is er regelmatig veel stoom in de ruimte; dit kan benauwend zijn. Ook is er vaak behoorlijk veel geluid, o.a. van de flessenvulmachines.

Enige diversiteit

Er zijn wel verschillen in werkzaamheden tussen de dagen. Op sommige dagen wordt er zuivel gemaakt; op andere dagen worden de bestellingen weggebracht. 's Ochtends is er veel werkdruk om de zuivel te maken; s middags wordt er vaak schoongemaakt en is het rustiger. Er zijn ook rustige klussen: b.v. het coaten van de kazen. Het coaten is een repetitieve meditatieve activiteit, vaak in een rustige ruimte.

Doelen die je kunt koppelen aan het werkgebied

Structuur

Het werkgebied is ideaal voor mensen die structuur fijn vinden of nodig hebben

Alertheid

Het is een werkgebied waar je alert blijft. Je leert zorgzaam te zijn; melk is een kwetsbaar product. Het werkgebied is niet geschikt voor rouwdouwers.

Voor welke groep lijkt dit werkgebied heel geschikt te zijn

Perfectionisten

Als je heel perfectionistisch bent kun je je kwaliteiten goed gebruiken in dit werkgebied. Je kunt leren je grenzen te trekken. Het kan voldoening geven als mensen deze kwaliteit kunnen benutten

Autisme

De ervaring is positief bij mensen met autisme, omdat er steeds dezelfde ritmische activiteiten zijn.

Voor welke groep kan dit werkgebied problematisch zijn*Rauwdouwers*

Dit werkgebied is niet geschikt voor rauwdouwers en mensen die ruimte nodig hebben.

Claustrofobie

Het is ook niet geschikt voor mensen die angst hebben voor een kleine ruimte.

2e. Werkgebied Siertuin

Wat houdt het werkgebied in

Verzorgen van de siertuin, maaien, onkruid wieden, inrichten en onderhoud van het terrein. Opruimen van rommel op het terrein. Maken van vogelkastjes, kloven van hout, landschapsonderhoud, paden aanleggen en onderhouden en fruitbomen onderhouden kan er ook bijhoren.

Karakter van het werkgebied

Weinig werkdruk

Siertuin is een weinig productiegericht werkgebied. Doordat er geen werkdruk is, komen de meer kwetsbare mensen in dit werkgebied. Ook wordt er eerder geklaagd over pijntjes en klachten.

Keuzevrijheid in werkzaamheden

Je hebt in dit werkgebied keus in wat je wilt doen. In het werkgebied vee is dat b.v. veel minder. Daar moeten klussen op een bepaald tijdstip gebeuren. Je kunt meer ingaan op het ontdekken wat je zelf leuk vindt, wat je zelf wilt, hoe je dingen beleeft. Je leert standpunten in te nemen. Als iemand weerstand heeft, dan kun je daar wat mee. Je moet de motivatie elders aanboren (niet in het gegeven dat een bepaalde klus nu moet gebeuren).

Ruimte voor creativiteit

In dit werkgebied is ruimte voor creativiteit. Je bent er meer vrij. Je bent meer kunstzinnig bezig. Meer met geuren en kleuren. Boeketten, kunstwerkjes, tafels, bank etc. maken. Er is meer aandacht voor wat je zelf mooi vindt. Je maakt ook zelf iets

Verzorgen openbare ruimte

Je wordt je bewust van de openbare ruimte. Je kunt verrassende dingen creëren, je verandert het zicht, de omgeving.

Als je iets mooi maakt krijg je ook waardering van anderen; je werk is zichtbaar voor de anderen. Dat kan je goed doen. Dit is anders dan b.v. in de tuinbouw.

Andere eisen aan begeleider

Er zijn minder routine klussen; mensen kunnen dus ook niet automatisch aan de slag. Je moet er meer bij zijn als begeleider.

Variatie in klussen en sfeer in de groep is van groot belang. Je moet blijven appelleren op motivatie. Er is meer ruimte om te experimenteren met alleen werken, nieuwe dingen uitproberen etc. Je kunt experimenteren met wat opener opdrachten, mensen geleidelijk meer verantwoordelijkheid geven, waardoor ze kunnen 'groeien'. Je kunt maatwerk geven.

Veilig, dicht bij huis

Het is een veilig werkgebied: je bent altijd dicht bij huis, op een klein oppervlak. Als je labiel bent, contact met jezelf kwijt, prepsychotisch, dan is dit prettig. In een groot veld sta je eerder alleen, verder weg v.d. boerderij. Dat kan voor angstige, onthechte mensen te veel zijn.

Minder doen, meer praten

In andere werkgebieden is vaak uniformer werk en is het meer aanpakken. In de tuin is ruimte voor de laag eronder, de beleving van cliënten: de depressiviteit etc. Er ontstaan meer therapeutische gesprekken dan in de andere werkgebieden.

Je hebt niet de vaste werkkaders van andere werkgebieden.; deelnemers zijn ook eerder afgeleid. Hier kun je ze bewust van maken.

Doelen die je kunt koppelen aan dit werkgebied

Zelf keuzes leren maken

In dit werkgebied liggen de werkzaamheden niet erg vast. Je kunt hier je eigen keuzes maken.

Creativiteit ontwikkelen

Zoals gezegd is dit een gebied waar je je eigen creativiteit kunt gebruiken en ontwikkelen.

Voor welke groep lijkt dit werkgebied heel geschikt

Doordravers

Het werkgebied lijkt heel geschikt voor mensen die maar doordraven, altijd nuttig bezig willen zijn. Je leert in dit werkgebied makkelijker te ontkrampen; uit het doordraven te komen.

Kwetsbare mensen

Dit werkgebied trekt relatief kwetsbare mensen omdat er weinig werkdruk is en de werkzaamheden veelal in een veilige omgeving plaatsvinden.

Voor welke groep kan dit werkgebied problematisch zijn

Zweverige mensen

Heel zweverige mensen passen hier wellicht niet zo goed. Die moet je een stevige klus geven. Je kunt ze in dit werkgebied b.v wel laten houthakken.

Nonchalante mensen

Voor iemand met een nonchalante houding –laat maar waaien houding lijkt dit werkgebied ook minder geschikt omdat er weinig werkdruk is en werkzaamheden niet allemaal hoognodzakelijk zijn.

Depressie

Voor mensen met depressie kan stevig werk goed zijn of gevarieerd werk waarbij je de aandacht steeds op iets nieuws moet richten. In dit werkgebied moet je naar dit soort werkzaamheden zoeken.

2f. Werkgebied landschapsbeheer en boomteelt

Wat houdt het werkgebied in

In dit werkgebied ben je aan het snoeien, paden (onkruid) vrij maken, bomen aanbinden, rooien van bomen. In de boomteelt is het wieden tussen de bomen ook een terugkerende klus. In het bos en het landschap gaat het ook om de beleving: de doorzichten, waterpartijen, kronkelende paadjes e.d.

Karakter van het werkgebied

Geringe werkdruk, ook beleving

In dit werkgebied is weinig werkdruk. Het is gericht op de natuur en niet op landbouwproductie. Elke boom en elke plek heeft een eigen sfeer; verder zijn er vogels, vlinders en andere beesten. In een gevarieerd bestand heb je een diversiteit aan sferen. Elke boomsoort heeft zijn eigen karakter. Bomen hebben een sfeer die ze in jaren opbouwen. Je hebt bomen met rechte stammen (rechtlijnig, strak) en meer vertakte bomen (warrig). De kunst is mensen in te wijden in de ontwikkelingsweg van iedere boom. Doordat een boom meerdere jaren groeit wordt komt de vorm steeds duidelijker naar voren. Verder heb je allerlei landschapselementen die een appel doen op de beleving.

Effect over meerdere jaren

Een boom groeit meerdere jaren en dat betekent dat je meerdere jaren met een product en een boom bezig kunt zijn. Bij het snoeien van bomen of struiken moet je keuzes maken en zijn de effecten over langere periode zichtbaar. Je kunt zien waar je het voorgaande jaar gesnoeid hebt.

Beschut maar wel invloed van het weer

Je werkt vaak in een beschutte omgeving omdat je tussen de bomen bent. De bomen zijn meestal hoger dan jezelf. Hierbij kun je de omgeving en het weer wel meemaken, omdat de bomen heen en weer gaan door de wind.

Doelen die je kunt koppelen aan dit werkgebied

Keuzes leren maken

Bij het snoeien kies je hoe een boom zich verder kan ontwikkelen. Veel mensen vinden het moeilijk om takken weg te knippen en moeten een barrière overwinnen.

Identiteit ontwikkelen

Iedere boom heeft zijn eigen karakter die met de jaren duidelijker wordt. Dit kan een spiegel zijn voor mensen.

Minder rechtlijnig worden, minder warrig worden (aarden)

Er zijn verschillende typen bomen: rechte staken en zeer vertakte, kronkelige bomen. Verschillende verschijningsvormen kunnen mensen een beeld geven hoe ze zijn en kunnen veranderen.

Voor welke groepen lijkt dit werkgebied heel geschikt

Het werkgebied lijkt geschikt voor mensen met een diversiteit aan psychische hulpvragen.

2g. Overige werkgebieden waar minder ervaring mee is

Bakkerij

Karakter van het werkgebied

Bakken is een creatief proces. Je schept iets uit water, meel, boter en eieren. Alle elementen (lucht, water, vuur, aarde) worden ingezet. Naast creativiteit zijn aandacht en nauwkeurigheid van belang.

Catering

Karakter van het werkgebied

In dit werkgebied kan de werkdruk variëren. Je moet samen de klus klaren. Je ontwikkelt een teamgevoel.

Winkel

Karakter van het werkgebied

In de winkel heb je contacten met mensen van buiten; als cliënt vertegenwoordig je de zorgboerderij. Je moet kunnen improviseren omdat mensen onverwacht kunnen reageren. De winkel is vooral geschikt voor cliënten die de stap naar buiten gaan maken. Dit is vaak in de laatste fase van het verblijf op de zorgboerderij.

Overzicht

Kwaliteiten van verschillende werkgebieden

We geven hier een overzicht van de kwaliteiten van werkgebieden en hun onderlinge verschillen.

Werkgebied	Werkzaamheden	Karakteristieke eigenschappen	Mogelijke doelen en doelgroepen waarvoor werkgebied speciaal geschikt is
Huishouden	Koffie, thee zetten Lunch bereiden Schoonmaken Wassen	Vrouwelijk imago Veel binnenwerk Verzorgend Zichtbaar voor iedereen Veel contacten Samenwerken in kleine ruimte Herhalende activiteiten Geuren	Geschikt voor kwetsbare mensen Voor jezelf leren zorgen Plezier in huishouden Leren samenwerken Omgaan met eetstoornis Omgaan met autoriteit van vrouw
Siertuin	Inrichten en onderhoud terrein Verzorgen tuin Bomen verzorgen	Weinig werkdruk Ruimte voor creativiteit Verzorgend Zichtbaar Dicht bij huis	Geschikt voor kwetsbare mensen Eigen keuzes leren maken
Landschapsbeheer	Snoeien, knotten Paden onderhouden Hout kloven	Weinig werkdruk Fysiek werk Effecten over langere tijd zichtbaar	'Aarden' Fysiek aansterken
Veehouderij	Vee naar weide brengen Uitmesten Voeren Melken	Onberekenbaarheid van dieren Direct appel van dieren Band met dieren Vaste werkzaamheden in de dag Levensprocessen	Herstel vertrouwen bij gekwetste mensen In beweging komen Grenzen leren 'Stevigheid' ontwikkelen
Werken met paarden	Verzorgen van paarden, uitmesten paardrijden, voltigeren, therapie	Dier waar je sterke band mee kunt ontwikkelen	Jongeren; band opbouwen; sociale interactie; vertrouwen en stevigheid ontwikkelen, 'je leven leren sturen'
Tuinbouw	Zaaien, planten, spitten Verspenen Schoffelen, wieden Oogsten	Seizoensritme (voorjaar-zomer-herfst-winter) Levensprocessen Veiliger dan grote dieren Diverse omgevingen: kas, kruiden, bloemen, vollegrondstuinbouw	Inzicht in eigen processen In beweging komen

Werkgebied	Werkzaamheden	Karakteristieke eigenschappen	Mogelijke doelen en doelgroepen waarvoor werkgebied speciaal geschikt is
Zuivelverwerking	Kaas, yoghurt, kwark maken Schoonmaken Flessen vullen en etiketteren Kazen poetsen en keren	Schoon, precies werk Afgesloten, geïsoleerde ruimte Weinig indrukken van buiten Vaste werkzaamheden	Structuur ontwikkelen Nauwkeurigheid en alertheid ontwikkelen Grenzen leren bij perfectionisme
Winkel	Verkoop groenten, zuivel Winkelruimte verzorgen Voorraad aanvullen Contact met klanten Omgaan met kassa	Contacten met klanten Vertegenwoordiger van landgoed Onverwachte situaties	Contact met klanten Omgaan met complimenten en klachten
Bakkerij	Maken van deeg Bakken van brood(jes) koekjes en taarten	Creatief proces Geuren Aandacht en nauwkeurigheid	Werkritme, aandacht, nauwkeurigheid ontwikkelen
Horeca (catering)	Opnemen en rondbrengen bestellingen Omgaan met kassa Maken van broodjes, salades	Contacten met klanten Vertegenwoordiger van landgoed Onverwachte situaties	Contact met klanten Omgaan met complimenten en klachten
Techniek	Sleutelen	Niet groene activiteit Technisch Inzicht nodig	Jongeren; met name jongens

Gebruik maken van de verschillen tussen werkgebieden

Op een zorgboerderij kun je plekken creëren waar het werk centraal staat: waar je je energie kwijt kunt, waar je inspanningen verricht. En daarnaast plekken waar het met name gaat om de beleving van de groene ruimte, waar je kunt genieten van de stilte, geuren, kleuren en (natuurlijke) geluiden. Werk- en belevingsplekken kunnen beide ingangen zijn voor het ervaren van veiligheid, uitdaging en betrokkenheid. Ondanks het feit dat binnen elk werkgebied gevarieerd kan worden in de nadruk die op 'werkdruk of -houding' en op 'beleving' wordt gelegd, kent het ene werkgebied meer werkdruk en leent het zich meer voor het aanleren van een werkhouding terwijl een ander werkgebied juist meer mogelijkheden voor beleving biedt. Naast de aspecten beleving en werkdruk verschillen werkgebieden ook in andere aspecten, zoals mogelijkheden voor contact, omvang van de werkruimte en voorspelbaarheid van de werkzaamheden zoals hiervoor ook is aangegeven. Bewust zijn van deze kwaliteiten en de kenmerkende verschillen tussen werkgebieden biedt begeleiders de mogelijkheid werkgebieden gericht in te zetten bij verschillende cliënten. Hieronder worden een aantal kenmerkende verschillen tussen werkgebieden op een rij gezet.

Tijdsaspect

Lange termijn effecten
Landschapsbeheer, boomteelt

Korte termijn effecten
Tuinbouw

Fysieke ruime

Afgesloten
Zuivelverwerking

Groot, wijds
Akkerbouw

Dicht bij huis
Huishouden

Ver weg
Landschapsbeheer

Geur en kleur
Bakkerij, huishouden, kruidentuin

Steriel
Zuivelverwerking

Sociale aspecten

Weinig contact met anderen
Zuivelverwerking

Veel contacten
Huishouden

Geen contacten met klanten
Zuivelverwerking, siertuin

Contacten met klanten
Winkel, horeca

Andere kwaliteiten

Weinig ruimte voor creativiteit
Tuinbouw, Veehouderij

Veel ruimte voor creativiteit
Siertuin, Huishouden

Minder mogelijkheden voor beleving
Zuivelverwerking

Veel mogelijkheden voor beleving
Siertuin, Landschapsbeheer

Regelmatig werkdruk
Veehouderij, tuinbouw, bakkerij, horeca

Weinig werkdruk
Siertuin, landschapsbeheer

